

VIOLETTE AILHAUD

Samenaire de vidas

Revirat dau francés per

DANIEL DAUMÀS

Prefaci

Lo Saule Mort, lo 19 de junh de 1919.

Me decideri de contar çò que siguet après l'ivern de 1852 que, per lo segond còp en manco setanta ans, nòstre pichon país ven de perdre mai tótei seis òmes. Tótei. Lo darnier es estat tuat lo jorn de l'Armistice, lo 11 de novembre passat.

Per nautrei, lei fremas, li a ges de victòri, que vuege. E mei lagremas se mesclon an'aquélei de tótei lei fremas alemandas e francesas que viron dins son ostau sensa òme. Me plori per aquéstei braçs perduts fach per nos abraçar, per devirar la feda quora lo fau tondre. Me plori per aquéstei mans esvalidas fachas per nos caressar e manejar lo dalh. Aviáu sege ans en 1851 e uechanta-quatre uei. A cada còp la République nos seguet nòstreis òmes coma se sega lo blat. Un trabalh ben fach. Nòstrei ventres, nòstrei terras an plus porgit de recòrdas. A tant raubar d'òmes que la semença a mancat.

L'istòri que conti au sera de ma vida, se's debanada tota en provençau. A n'aqueu temps d'aquí aviam ges d'autra lenga qu'aquesta qu'aviam apresada de nòstrei parents : lo parlar provençau. Lo patois dien lei marriàs. Es ma lenga mairala e saludi sa resistenci.

Pasmens feri la chausida d'escriure nòstra istòri en francés per que mon testimòni s'alargue en defòra de Provença. Es que pereu, m'agrada aquesta segonda lenga. L'ai apresca, l'ai facha miuna coma una segonda patrie, l'ai apresca ai dròlles. Es aquela de la République que nòstreis òmes li an donat sa vida dau còp. E nautreï, lei fremas, tot de lòng de nòstra vida.

Violette Ailhaud

1

Aquò venguet dau fons de la comba. Tre que passet la gafa, que l'ombra aguet escafat lei belugas de l'aiga tras leis isclas, se veguet qu'era un òme. Nòstra natura de femnas sensa espós se metet a brandilhar. Nòstrei braçs s'arreston d'amolonar le fen. Se regardam e caduna se soven dau jurament. S'aganton nòstrei mans e se sarron a ne'n far petar lei jonchas. S'alarga nòstre pantais, esfrai deliciós entre paura e desideri.

L'òme monta. Avança a béleis encambadas. Pasmens sembla que ven d'aise-d'aise. Anar dolosament lent per nòstrei nervis tremolants. Per negar aqueu temps que nous gassinha coma un mau de dent, se mandam mai dins lo trabalh. Forcas e rasteus dançon lo brandi. Lei braçs se bolegon solets, de son sicap e creisson leu-leu lei molons de fen.

Mai lei testas se penson qu'a n'una cauva :
l'òme.

Cada còp qu'es estat escondut per un
monteu, me siáu demandada se non
pantaiavi. Ò bessai que se's pas sentut de
contunhar. Me viri devèrs mei companhas
: liegi sus sei caras una angoeissa qu'es
pereu miuna. Aquò es longàs. Mancam
d'aire, auvissem au dintre una plancha que
s'esperlonga. S'eriam acostumadas a n'aquela
espera, seguras que vendriá, fisançosas. È ara
aquel òme que monta desvaria nòstra santa
paciencia e fa dei canhas jaçudas qu'eriam,
de lobas qu'an lo ruscle.

Despuei mai de dos ans, avem manco vist
un òme. Lei darniers, lei nòstrei, an partit en
febrier de 1852, agantats per lei gendarmes
que lei secutavon emé son fusiu. Aquéltei
de l'emperi noveu de Louis Napoléon
Bonaparte, estranglaire de la segonda
Republica que n'era estat lo president.

Eron tot beu just partits, que feron petar
dins lo valat dau Devens. Martin e son amic

Antòni Joan son estats tuats. Avián cercat de s'escapar. Qu'an dich. Lo miu paire es mòrt puei ais isclas dau Salut, condemnat a perpetuïtat a la trasportacion ai galeras de Cayenne. Era un chefe, dangeirós per leis assassins de la Republica qu'avián decidit de matrassar aquélei que la defendián. Leis autrei eron estats forabandits en Argeriá. Tot aquò e la mòrt de mon paure paire va saupriam que fòrça mai tardi, quora lei promiers faidits torneron d'Argeriá.

Martin. Mon amorós, mon promés. Aviáu just sege ans e miech quora la mauparada nos calet sus. Eu n'aviá dez-e-uech. Quant de còps lo bostigueri per li far veire que lo voliáu... Un còp, un solet còp li laisseri calinhar mei possas de femna lesta per l'amor, lesta per se gonflar d'enfants.

N'eriam au 20 de desembre 1851, per la sant Joan d'ivern que marca la fin dei jorns pichinets. Lo sera danseriam a l'entorn dau fuec maugrat lo tristum. Aquest jorn d'aquí, mon paure paire qu'era lo nòstre premier consol, aviá refusar d'organisar la votacion

ordenada per l'emperaire noveu per nos far acceptar son marrit còp. Tot lo monde eriam enmaliciat còtra lo prince qu'aviá fach estampar que de bilhetas "OUI".

Leis òmes, revenguts dei Meas, de la batesta ganhada còtra lo batalhon dau 14en leugier eron aquí. Nafrats, desesperats, la paura au ventre. Per oblidar, Martin aviá begut, fòrça begut. Sabiam pas de que sariá fach l'endeman, mai redobtavi lo temps marrit que veniá, va sabiam tóte. Aviáu decidit de li mostrar mon amor, mon desideri. Dins la feniera de son paire onte l'aviáu menat, prengueri sa boca emé la miuna. Sentiá lo vin. M'agradet lo gost d'aquel òme.

Martin e Antòni Joan son leis solets òmes qu'avem gardat. Dos còs d'òmes joves qu'avem sepelits sota leis codols aquí onte leis avem trovats.